

V ANTIOCHII VZNIKÁ SBOR Z POHANŮ (nová verze úlohy)

Původ materiálu

Tomáš Trusina

Pořadí v lekci

15

1. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) Má někdo z vás nějakou přezdívku? Znáte někoho, kdo má přezdívku? Jak vznikla? Podle čeho vznikají přezdívky?

(Např.: jak se říká fanouškům hudebních skupin, ... počítačových her, "paříčků", fotbalových klubů a pod.)

A jak se říká lidem, kteří se v neděli scházejí k bohoslužbám, do nedělní školy? "..."
(křesťané). Napadlo vás, že tohle pojmenování je také PŘEZDÍVKA? Jak dostali křesťané tuhle přezdívku, vypráví dnešní příběh z knihy Skutků apoštolských.

b) Pro Teofila:

Teofil si může Lukášovi stěžovat, že se jim ve městě začali posmívat - "Vy jste kristáci!" A Lukáš mu vysvětlí, jak k této přezdívce došlo, a že vlastně přesně vystihuje, co jsme jako vyznavači Ukřižovaného a Vzkříšeného zač.

c) Zaspívejte si s dětmi refrén písně Chvalozpěv (EZD 632): "Ty jsi hoden žehnání a chvály..." Zeptejte se jich, jaký dojem z něj mají: Chválíme někoho vznešeného nebo neuznávaného? Silného nebo slabého? Úspěšného nebo neúspěšného? Obdivovaného nebo posmívaného?

Potom pokračujte dál: pro koho tu tento "Pán pánů a Král králů" je? - znaveným sílu dodává, uv?

známým snímá pouta z rukou... Chce být Pán, který je oslavovaný, nebo který je nablízku zotročeným, slabým, žíznivým a hladovým - lidem "dole" a bez naděje?

2. POZNÁMKY K TEXTU A JEHO KATECHETICKÉMU VYUŽITÍ

Co plyne ze skladby oddílů Sk 9-13: po povolání Pavla, apoštola pohanů, (Sk 9) a "obrácení" Petra, který svou teologickou výbavou na otevřenost vůči pohanům nestačil (Sk 10-11), následuje vyprávění v "civilnějším" stylu o tom, jak v Antiochii začali zvěstovat *helén* ům - tedy pohanům nespjatým s židovskou tradicí. Následuje legendární velikonoční vysvobození ve Sk 12, potom oddělení Pavla a Barnabáše k misijnímu úkolu ve Sk 13.

Pro lukášovský způsob vypravování je typické, že střídá zvěst o "masivních" událostech příběhu spásy (při nichž se otevírají "průhledy mezi nebem a zemí" - jako např. Vánoce, Velikonoce, Letnice, povolání ap. Pavla) s příběhy laděnými naprosto střízlivě. V nich se pak realizuje to, co se jednoznačně ukázalo v předchozích zvěstně masivních událostech. Od Sk 9 do Sk 12 se příběhy Petra (prvního svědka příběhu Skutků) a Pavla proplétají, aby pak Petr ve Sk 12 definitivně odešel ze scény Skutků. Od 13. kapitoly se ujímají svědectví evangelia antiochenští a Pavel, kteří realizují poslední část osnovy - donést evangelium "na sám konec země" (Sk 1,8).

Pronásledování v Jeruzalémě se týkalo se zvláště štěpánovského okruhu křesťanů. Vedlo k tomu, že se jeho příznivci rozprchli (dosl. *byli rozprášeni* - 11,19 viz také Sk 8,1.4). Když se v příběhu Skutků posouvá zvěstování evangelia do dosud neznámého prostředí - z Judska do Samařska a teď mezi pohany - je to vždycky "díky" pronásledování. Zaslíbení Vzkříšeného se plní, byť asi úplně jinak, než apoštolé očekávali.

Přechod od zvěstování židům ke zvěstování pohanům (Sk 11,19-20): výrazně se tu vyskytuje dvojice židé - řekové (v novém překladu "pohané, viz např. 1K 1, 22n aj.) Způsob vyprávění zřetelně sděluje, že oslovit zvěstí o Kristu příslušníky jiného náboženského, kulturního a civilizačního okruhu nebylo vůbec snadné. Zvěstování a vyznání, že *Ježíš je Pán* (v. 20) neznělo mezi pohany tak nábožensky provokativně jako mezi židy (titul Pán - KYRIOS najdeme v řeckém překladu SZ tam, kde je řeč o Hospodinu). O to víc však mohlo provokovat politicky. Vyznání, že *Ježíš je Pán (Kyrios Iesus)*, znělo řecky mluvícím a myslícím jako polemika se státně loajálním přesvědčením, že *císař je pán (Kyrios Kaisar)*. Podezření, že křesťané jsou nekalé, protistátní živly, se pak ve Sk objeví několikrát (Sk 16,20; 17,7)

Ruka Páně byla s nimi (11,21): "ruka Páně" je SZní obrat pro Boží vysvobozovatelské akce. Zvěstování mezi pohany je tedy svého druhu pokračováním zvěsti o Božích skutcích pro Izrael. Stejně tak smíme rozumět zdůraznění obrácení: nejde ani tak o emocionálně prožívanou konverzi, jako o změnu orientace ve směru, který nabízí zvěstované slovo.

Inspekce z jeruzalémského sboru (11,22n): jeruzalémští se o kvetoucím antiochenském sboru brzo dověděli a poslali tam na "vizitaci" proroka Barnabáše (11,22). Nejspíše se jednalo o kontrolu pravověří. V antiochenském sboru se začalo zvěstovat jiným způsobem, než byli jeruzalémští zvyklí. Antiochenští, kteří se neobracejí pouze k židům, ale i k pohanům, jsou o "krok napřed", a tudíž podezřelí. "Vyslanec jeruzalémských" - Barnabáš má ovšem pro tuto novou práci porozumění. Vzpomene si na Pavla a dojde si pro něj do Tarsu, kde by Pavel zřejmě jinak zůstal.

Učedníci poprvé nazváni "křesťany" (11,26): dosl. jsou to "kristovci". Důležitá je informace, že se jedná o jakousi "náboženskou přezdívku", kterou učedníky z antiochenského sboru častovalo jejich okolí. Ve chvíli, kdy evangelium překračuje hranice světa židovství, jsou vyznavači identifikováni jako ti, kteří zvěstují a věří, že Kristem, Mesiášem je Ježíš. Vzhledem k tomu, že slovník Lukáše ve Sk 11,19nn má podobnost s oddílem 1 K 1,18nn, je snad namístě myslet na Krista ukřižovaného a skandálnost této zvěsti pro židy a řeky - pohany.

Podle mimobiblických pramenů šlo o hanlivý přídomek. Pak by bylo namístě křesťané, kristovci překládat jako "*kris?áci*" (česká přípona "ák" vyjadřuje despekt - viz např. příjmení "novák" vyjadřující původně nedůvěru - ten je tu nový, cizí - "cizák" - tudíž podezřelý) .

V bibli je ovšem jméno vždycky také jakýmsi uloženým programem. Co se v hlavách pohanského okolí zrodilo jako nedůvěřivé a hanlivé označení, vyjadřuje nejpřesněji, proč a nač tady tahle "náboženská parta" vlastně je.

Učitelé a proroci (13,1n): v Antiochii není Pavel ještě vůdčí osobností, ale působí zde mezi proroky a učiteli, kteří stáli v čele sboru a je považován za jednoho z nich. Učitelé vyučovali křesťanskému porozumění Starému zákonu. Novozákonní proroci kázali jasnou řeč evangelium. Díky těmto prorokům (inspirovaným Duchem) máme zřejmě zachovány a do nové situace "dotvořeny" mnohé Ježíšovy výroky.

Oddělení Duchem jako prorocké pověření (Sk 13,2): upomíná na jedinečná prorocká vystoupení (Iz 61,1n). Prorok vystupuje s nárokem mluvit a jednat překvapivě, posouvat důrazy, překvapivě rozevírat obzory.

Právě v písních proroků - zejména Iz od 40. kap. dále aj - najdeme zřetelné důrazy na to, že dílo mesiášského služebníka Hospodinova Boží má zásadní a konečný význam pro vyvolený lid i všechny pohanské národy okolo (např. Iz 49, 1.6) . Můžete dětem připomenout příběhy proroků - a příběhy Ježíšovy - v nichž dochází k setkáním s jednotlivými lidmi pohanského původu (vdova ze Sarepty Sidonské - 1Kr 17, Šunemanka - 2Kr 3, Náman - 2Kr 5, uzdravení setníkova sluhy - Lk 7).

Antiochenské učitele a proroky vedlo vyznání, že Ježíš je ten pravý mesiášský služebník a Pán, k rozhodnutí víry, že nastal čas vydat se se zvěstí evangelia - se slovem záchrany - k pohanům.

Příchod proroků (Sk 11,27-30): je epizoda, která není v předepsaném čtení. Se staršími

děťmi ji však můžete probrat a ilustrovat na ní funkci proroka: když hlad ohlašují proroci, pak to nezní jako neodvratná či katastrofická předpověď, ale jako výzva víře - přijde hlad, co s tím uděláme? A víra otevřená prorockým důrazům odpovídá: Uděláme sbírku. Materiální a finanční solidarita dosvědčuje, že navzdor rozdílným důrazům mezi "jeruzalémskými" a "antiochenskými" jde o jedno společenství. Z Jeruzaléma přišli "požehnat dílu" zástupci Dvanácti - a do Jeruzaléma posléze dorazí od křesťanů z pohanů materiální výpomoc.

3. FORMULACE TÉMATU

Díky prorokům jsme v Antiochii pochopili: Vyznávat Božího služebníka Ježíše jako "Pána Pánů" znamená obrátit se s evangeliem o něm i k pohanům.

Než začne Pavlova misijní činnost, je třeba definitivně zodpovědět otázku po oprávněnosti kázat evangelium i pohanům. Můžete s dětmi klidně procházet jejich znalosti SZ příběhů, ve kterých Hospodin jedná se svým lidem. Takovou strukturu mají i kázání svědků ze Skutků. Tyto dějiny Božího jednání s člověkem ovšem ústí do Ježíšova příběhu, k němuž se Bůh přiznává jeho vzkříšením. Proto se tomu, kdo věří v Boží moc stejně jako Ježíš, otevírá Boží milost - té nestojí v cestě ani lidská vina, ani pohanský původ.

4. VYKLADAČSKÁ A KATECHETICKÁ ÚSKALÍ

- V této úloze nám půjde o to zachytit vnitřní proces, kterým svědkové Vzkříšeného Pána museli projít, aby se obrátili se zvěstí k pohanům. Tento skrytý předpoklad tzv "první misijní cesty" zůstává skrytý v starozákonním prorockém kontextu oddílu ze Skutků i v samotné skladbě této biblické knihy: Je ovšem potřeba ho tematizovat, aby bylo jasné, z čeho vyrůstá onen zlom.

- připojíte-li pode původní přípravy z r. 2006/2007 i oddíl o zvěstování na Kypru a konfliktu s Elymasem (Sk 13,6-12), nezapomeňte: Barjezus/Elymas není Harry Potterem Nového

zákona. Harryho příběhy končí totiž jasnou demonstrací, že v kritické situaci člověk může spoléhat na pomoc přátel. Na kouzla není radno spoléhat, což se Barjezovi nevyplatí.

- Pozor na antisemitskou notu, ke které by vyhnání misionářů mohlo svádět. Lukášovi nejde o polemiku proti židům jako proti lidem, kteří zabili Ježíše Krista. Když se Lukáš vyjadřuje kriticky o těch, kdo odmítli apoštolské pozvání k víře v Ježíše, je to pořád ještě "vnitrožidovská polemika" - pro obě strany sporu má zásadní význam poselství Zákona a proroků a obě se vnímají jako dvě cesty víry "našich otců". (Týká se i příští úlohy.)

- oddíl oproti ročníku 2006/7 zkracujeme o epizodu na Kypru a v Antiochii Pisidské (13,6-52). Budete-li příště navazovat, můžete mluvit přímo o tom, že na cestě, kam byli vysláni, se dostali do Lystry (Sk 14,8-21).

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

Pro mladší i střední a starší šk. v?k m?žete využít nabídnuté vyprávění. Mladším ho zkra?te podle následující osnovy. Hodí se k n?mu motivace 1a).

Jste-li zvyklí pravideln? využívat postavu Teofila, s nímž Lukáš vede rozhovor, mohou otázky zaznívat k n?mu a odpov?di od n?j. V tom p?ípad? doporu?ujeme motivaci typu 1b).

a) osnova pro mladší školní věk:

I. Motivace - Podle čeho vznikají přezdívky?

II. Pronásledování přátelé Štěpána a Filipa se dostávají do Antiochie

III. V cizím městě a cizím lidem zvěstují o Ježíši.

IV. Sbor roste a učedníci dostali přezdívku

V. Přišel i Barnabáš - a spolu s Pavlem jsou vysláni kázat pohanům i na dalších místech

b) osnova střední a starší školní věk:

Ve vyprávění jsou citovány písněky o vzkříšení. Začáte je do bohoslužeb před vyprávění nebo vyberte takové, které děti dobře znají. Jako motivace se hodí spíše 1c) s písní Chvalozpěv. Můžete o ní hovořit, potom ji zpívat a pak pokračovat vyprávěním v bodě 2.

1. Motivace: Pro koho tu je "Pán pánů a Král králů"?
2. Pronásledování zavalilo učedníky do Antiochie
3. Antiochenští se rozhodují kázat pohanům
4. Vznik sboru a reakce okolí
5. Inspekce z Jeruzaléma - Barnabáš
6. Apoštol Pavel na scéně
7. Pavel a Barnabáš jsou vysláni kázat dalším pohanům

6. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU ZDEŇKA ŠORMA

k stávající úloze se prac. list nehodí, ale užijete-li verzi podle původní verze z r. 2006/7 č. 15, můžete ho dobře využít.

7. LITURGICKÝ RÁMEC (vstup, písně)

Vstup: Zpívejte Hospodinu píseň novou - neboť divné věci učinil. V známost uvedl Hospodin spasení své, před očima národů zjevil spravedlnost svou. Rozpomenul se na milosrdenství své a na pravdu svou k domu izraelskému; všechny končiny země vidí spasení Boha našeho. (Žalm 98,1nn)

8. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK

9. VYPRÁVĚNÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

9. VYPRÁVĚNÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

Pozn.: Značka "..." znamená, že tu po otázce můžete dát prostor reakcím vašich posluchačů.

1. Motivace:

Kde se berou p?ezdívky?

nebo

Pro koho tu je "Pán pán? a Král král?"?

2. Pronásledování zaválo učedníky do Antiochie

V Jeruzalémě začalo po smrti mučedníka Štěpána pronásledování. Především byli pronásledováni ti bratři a sestry ze sboru, kteří se LIŠILI SVÝM JAZYKEM: nemluvili

aramejsky jako jeruzalémští domorodci, ale řecky.

Když někdo utíká před pronásledováním, odchází někdy málem s holýma rukama. Ale bratřím a sestrám, kteří utíkali pryč z Jeruzaléma a Judska NĚCO ZŮSTALO URČITĚ: Nesli si sebou VÍRU V JEŽÍŠE. Hlavně ty nejdůležitější příběhy (které to jsou? "... " - o Ježíšově ukřižování a vzkříšení). Nepřestali si zpívat *Bu? Bohu všech na sláva ?est, že uslyšet jsme mohli zv?st o Ježíšov? zmrtvýchvstání*. Víra z téhle velikonoční písničky je držela i v těžkých časech.

S touhle písničkou se někteří pronásledovaní dostali až do ANTIOCHIE. To bylo velkoměsto, proti kterému vypadal Jeruzalém jak Prčice nebo Benešov proti Praze. Ale oni tam neztratili víru ani odvalu. Vždyť je drží písnička o Ježíšově vítězství: *Hrob životu je dán, když vyšel z n?j náš Pán*. Kolem tohoto vyznání se scházeli a utvořili nový sbor.

3. Antiochenští se rozhodují kázat pohanům

Mezi křesťany v Antiochii byli i kazatelé a učitelé, kteří znali příběhy Mojžíšovy a především prorocké písničky. Ty uměli velice dobře. My zpíváme podle proroka *"neskládejte v mocných nad?ji"* - o tom, že *"nedolomí nalomenou t?tinu, uv?zn?ným snímá pouta z rukou"* a takových prorockých písní tam poslouchali a učili se ještě daleko víc.

A právě v těch prorockých písničkách zjistili důležitou věc: Vždyť tady se říká, že takováhle Boží pomoc přichází se spravedlivým Božím služebníkem - a že přichází PRO VŠECHNY NÁRODY. I pro ty, kdo o Bohu Izraele nikdy nic neslyšeli! A když tedy zpíváme *P?ed tebou se Pane Kriste, král? králi, dobrovoln? skláníme* - a oslavujeme Božího služebníka Ježíše jako Vzkříšeného Pána - tak to je tedy potřeba začít kázat i těm, kdo vůbec nic nevědí ani o Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi, ani o Mojžíšovi a Izraeli. S příběhem o Ježíši je potřeba *"jít po všem sv?t? - a v každý d?m!"*

(Předtím si na něco takového skoro nikdo z učedníků a apoštolů netroufl. Ani Petr - dokud ho k tomu nedostrkal Pán Bůh. Troufl si na něco takového Filip... a tady v Antiochii to začali dělat úplně normálně.)

A představte si: jejich kázání o tom, který uvězněným snímá pouta s rukou a stojí při těch kdo jsou bez práva, oslovilo mnoho lidí. A bylo to jak v té velikonoční písničce: vždycky nový učedník se k církvi přidává, když Krista vyznává.

4. Vznik sboru a reakce okolí

Kdyby křesťanů zůstala jen malinká skupinka, asi by je v takovém velkoměstě jako Antiochie přehlédli. Ale že jich přibývalo - začali si jich i v takovém městě všímat.

A navíc se křesťané od svého okolí v mnohém ODLIŠOVALI:

Víte v který den slavili svá shromáždění? "... " - prvního dne po sobotě - v Den vzkříšeného Pána. A navíc ještě pořád dokola vyprávěli o tom, že jejich Mesiáš (ten Vzkříšený Pán) se z lásky rozdal - a dokonce skončil na kříži.

A tohle spoustu lidí provokovalo, pobuřovalo - nebo vedlo k posměchu.

A začli se pošklebovat: Vidíte je, ty co se scházejí k bohoslužbám prvního dne po sobotě? To jsou ty, co mluví pořád dokola o ukřižovaném Mesiáši - Kristu... To jsou ty - KRISTÁCI!

A už měli učedníci, bratři a sestry z Antiochie, přezdívku. Sice byla posměšná, ale na druhou stranu docela přesně vyjadřovala, kdo je nejdůležitější: Kristus - ukřižovaný a vzkříšený.

5. Inspekce z Jeruzaléma - Barnabáš

Tohle všechno se doslechli v Jeruzalémě, kde si někteří vůdcové Ježíšových učedníků mysleli - my jsme pupek světa, podle nás se všechno musí řídit. A vůbec se jim to nelíbilo. A tak z pravověrného Jeruzaléma poslali na kontrolu do prohnitého velkoměsta Antiochie Barnabáše. Vyšetři Barnabáši, jestli tamější Ježíšovi učedníci nejsou taky trochu prohníli, když začali vyprávět evangelium pohanům. Barnabáš tam přišel - a nic nedal na to, že ho tam vyslali jako kontrolora. Místo toho, aby byl důležitý jak kontrolor, chodil do shromáždění spolu s pohany, kteří uvěřili, koukal - a poslouchal. A protože měl otevřenou

hlavu - a otevřené srdce - viděl a poznal: Tohle není žádná úchylka. Tohle je úplně správně - podle Ježíše i podle proroků.

6. Apoštol Pavel na scéně

A jak už měl otevřenou hlavu, vzpomněl si na Saule (neboli Pavla): On bude přece ten nejlepší učitel a kazatel pro tyhle nové učedníky.

(Vždyť i jemu kdysi náramně vadilo, že Boží dílo je spojováno právě s příběhem ukřižovaného mesiáše. A Vzkříšený Pán se mu dal poznat právě jako pronásledovaný.)

Saul (neboli Pavel) přece nemusí své dary a vědomosti pohřbívat někde v Tarsu. Tady v Antiochii bude pro něj nejlepší uplatnění. A přivedl Saule (neboli Pavla) do Antiochie.

Saul (neboli Pavel) začal kázat - a vykládat Zákon a Proroky - a ti noví učedníci jen zářili (to byl člověk jim jako šitý na míru) - a učedníků (neboli "kristáků", jak jim v Antiochii říkali) přibývalo a přibývalo.

7. Pavel a Barnabáš jsou vysláni kázat dalším pohanům

Za nějakou dobu udělali ještě jedno důležité rozhodnutí. Ti, kteří kdysi rozhodli - začneme kázat pohanům - po jednéch bohoslužbách řekli

- Pavle a Barnabáši - vy nebudete kázat a vyučovat jen tady u nás v Antiochii. Vy se vydáte dál - k dalším lidem - do jiných velkých měst - do jiných krajů. Nebude to výlet (jako o prázdninách) - bude to možná hodně těžká práce. Ale my věříme, že je to potřeba.

A modlili se za ně - a prosili - Vzkříšeného Pána - Probud' svým dechem kosti suché, zavěj - a přived' i jiné zotročené v tvou říši svobody.

A potom Pavla s Barnabášem vyslali na cestu.

Na té kazatelské cestě to dopadalo podobně jako v Antiochii: mnoho pohanů Pavlovo a Barnabášovo kázání oslovilo. A když si jich ostatní všimli, začali jim také říkat podobně jako v Antiochii: kristáci, křesťané. A tak vlastně díky antiochenským kristákům se evangelium o Kristu dostalo až k nám..

Vzkříšenému Pánu buď čest a sláva, že si svoje svobody povolával a povolává stále dál, napříč zeměmi, národy, národnostmi i jazyky. AMEN.

10. NÁMĚTY K ROZHOVORU

- co všechno vede k tomu, že se lidé určitého jazyka, národnosti, rasy dívají na druhé s podezřením, odmítavě?
- v kterých prorockých příbězích se s Boží vysvobozující mocí setkávají i příslušníci neizraelských národů? (viz klíčové pojmy)
- jak často se stane, že k vám do třídy přibude někdo nový? Umíte ho vzít mezi sebe, nebo mu dáváte najevo, že je mezi vás nepatří?
- znáte všechny lidi, kteří přicházejí na bohoslužby? Všimli byste si, kdyby přišel někdo nový? Uměli byste ho pěkně přivítat? Co byste mu řekli?
- už jste přemýšleli, koho pozvat do nedělní školy nebo do náboženství? Myslíte, že je to i vaše starost - nebo je to jen záležitost faráře, učitele NŠ?

11. A JEŠTĚ SE OHLÉDNĚTE...

Připadá vám, že si vypravěč dnešního příběhu moc vymýšlí, že postupuje málo podle textu? Projděte si znova vysvětlení i písničky - a možná zjistíte, že si zas tolik nevymýšlí.

Odkaz na pracovní list

[15 Pavel vyslán do Antiochie](#)

Odkaz na píseň

[Neskládejte v mocných naději](#)

[Buď Bohu všechna chvála, čest a požehnání](#)

[Zpívejte Pánu nové písně](#)

[Ve jméno Krista doufáme](#)

[Jděte po všem světě \(BTS86\)](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu - Skutky](#)

Téma

[Misie](#)

Biblický odkaz (kat)

[Skutky 11,19–26](#)

[Skutky 13,1–6](#)